

PM 2009: RIV (Dnr 323-17/2009)

**En hållbar lärarutbildning (SOU 2008:109)
Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg till lärarutbildningen
mot yrkesämnena (SOU 2008:112)
Remisser från Utbildningsdepartementet**

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande
Som svar på remisserna ”En hållbar lärarutbildning” (SOU 2008:109) och ”Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg till lärarutbildningen mot yrkesämnena” (SOU 2008:112) överlämnas och återropas denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Lotta Edholm anför följande.

Ärendet

Betänkandet *En hållbar lärarutbildning (SOU 2008:109)* innehåller förslag till två nya examina med tydliga inriktningar som ska garantera att lärare utbildas på vetenskaplig grund och för skolsystemets behov. De föreslagna examina är grundlärarexamen och ämneslärarexamen. Utredaren föreslår att den verksamhetsförlagda utbildningen ska utgöra ett eget moment, examination, inom utbildningen, omfattande 30 högskolepoäng.

Vidare anser utredaren att samtliga lärarkategorier behöver få kontinuerlig fortbildning för att kunna hålla sig à jour med kunskapsutvecklingen inom sina respektive ämnen och kompetensområden. Utredaren föreslår därför att frågan om hur ett system för kvalitativ och kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling för lärare ska organiseras och finansieras ska utredas vidare. Utredaren föreslår en satsning på forskning av relevans för lärarutbildningen med 175 miljoner per år.

Utredningen *Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg till lärarutbildningen mot yrkesämnena (SOU 2008:112)* föreslår fler ingångar till yrkeslärarutbildningen än vad som finns idag. Utredningen har tillsatts p.g.a. den svaga rekryteringen av yrkeslärare till gymnasieskolan. Utredningens förslag innebär att istället för som idag, krav på en treårig yrkeslärarutbildning, öppnas även möjligheten för en person som saknar högskoleutbildning eller annan eftergymnasial utbildning, men som av Skolverket bedöms vara behörig till yrkeslärarutbildning, kunna komma in på en sådan omfattande 90 högskolepoäng, dvs. 1,5 år.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och utbildningsnämnden.

Mina synpunkter

Ingen annan faktor är tillnärmelsevis så viktig för skolan som en kompetent och engagerad lärarkår. En lärarutbildning av hög kvalitet, som attraherar de bäst lämpade studenterna till en framtid som lärare, är en avgörande förutsättning för Sveriges framtid som kunskapsnation. Det förslag till ny lärarutbildning, och fler ingångar till yrkeslärarutbildningen, som presenteras i föreliggande utredningar svarar på en lång rad punkter mot behovet av en ny och bättre lärarutbildning.

Lärarutbildningsutredningens olika förslag avseende behörighet till lärarutbildning, lärarutbildningens struktur, innehåll och dimensionering leder med all sannolikhet till att öka utbildningarnas attraktivitet och till fler sökande per plats. Genom smalare utgångar kommer även precisionen i de nya lärarutbildningarna öka när det gäller åldersrelevans och utbildningsinnehåll. Möjligheten att komplettera lärarutbildning för behörighet till nästa nivå är inte tillräckligt belyst i utredningen. Generellt bör det finnas en möjlighet för lärare att bredda sin lärarkompetens genom ytterligare studier.

Utredningen kring yrkeslärarutbildningen innebär att utbildningen för lärare i yrkesämnen öppnas upp för en bredare rekryteringsbas, bland annat för yrkeskunniga personer. Förslagen är välkomna och angelägna, inte minst mot bakgrund av behovet av nyrekrytering av lärare inom gymnasieskolans yrkesämnen.

Lärarutbildningsutredningens förslag och även utredningen "Legitimation och skärpta behörighetsregler" (SOU 2008:52), kan medföra att lärare som idag är behöriga att undervisa på olika stadier och i olika ämnen inte längre kommer att bli det. Fortbildning och kompetensutveckling blir därför av central betydelse. Frågan om kostnaderna för och finansieringen av dessa insatser bör belysas ytterligare.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

Som svar på remisserna "En hållbar lärarutbildning" (SOU 2008:109) och "Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg till lärarutbildningen mot yrkesämnen" (SOU 2008:112) överlämnas och åberopas denna promemoria.

Stockholm den 4 mars 2009

LOTTA EDHOLM

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. En hållbar lärarutbildning (SOU 2008:109), sammanfattning
3. Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg till lärarutbildningen mot yrkesämnen (SOU 2008:112), sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Carin Jämtin* (s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. I huvudsak godkänna föredragande borgarrådets förslag till beslut.
2. Därutöver anföra följande.

Vi ser en fara i att försöka lösa alla utmaningar den svenska skolan står inför genom att söka problem i och förändra lärarutbildningen. Det är oerhört viktigt att på lokal nivå ge skolans personal tillgång till kompetensutveckling utifrån de lokala behov som finns på just den skolan och utifrån hur skolans värld förändras och utvecklas.

I förslaget till ny lärarutbildning framgår att utbildningen till förskolelärare förkortas och därmed förändras åt ett negativt håll jämfört med idag. Den pedagogiska och kunskapsmässiga utbildningen är lika viktig för förskolelärarna som för lärare inom senare delar av grundskolan.

Vi välkomnar Lärarutbildningsutredningens förslag till satsning på modersmål och utbildningsforskning men oroas av de minskade ämneskraven för lärare för yngre barn. Utredningen tar inte hänsyn till det som vetenskapen har visat; det problematiska med att lärare för yngre åldrar haft för lite ämneskunskaper medan lärare för högre åldrar haft för lite ”lärarkunskaper”. Vi vill se ett ökat fokus som gör att alla elever kan förverkliga sin potential, våra blivande lärare för högre åldrar är inte främst i behov av mer ämneskunskaper utan snarare behövs ett ökat fokus på ledarskap och kommunikation. Det skulle också passa dagens komplexa skolmiljöer bättre.

Det är positivt med de förändringar som kommer att medföra att framtida lärare får en ökad kunskap om elevernas åldersadekvata behov utifrån bemötande och att hitta nya vägar till att stimulera deras lärande. Vi ser dock en fara med att det föreslagna systemet med fler ämnen riskerar att försvåra arbetet med arbetslag och klass- och årskursöverskridande arbete. Istället riskerar det att bli en återgång till skolans tidigare system med klasslärare och strikt stadiindelning, något som inte tar hänsyn till de krav på flexibilitet som ställs på dagens skola.

Det antecknades till protokollet att miljöpartiet lämnar ärendet utan eget ställningstagande.

ÄRENDET

Betänkandet *En hållbar lärarutbildning (SOU 2008:109)* innehåller förslag till två nya examina med tydliga inriktningar som ska garantera att lärare utbildas på vetenskaplig grund och för skolsystemets behov. De föreslagna examina är grundlärarexamen och ämneslärarexamen. Utredaren föreslår att den verksamhetsförlagda utbildningen ska utgöra ett eget moment, examination, inom utbildningen, omfattande 30 högskolepoäng.

Vidare anser utredaren att samtliga lärarkategorier behöver få kontinuerlig fortbildning för att kunna hålla sig à jour med kunskapsutvecklingen inom sina respektive ämnen och kompetensområden. Utredaren föreslår därför att frågan om hur ett system för kvalitativ och kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling för lärare ska organiseras och finansieras ska utredas vidare. Enligt utredaren är en förutsättning för att långsiktigt höja den akademiska nivån att forskningsbasen stärks.

Utredaren föreslår en satsning på forskning av relevans för lärarutbildningen med 175 miljoner per år.

Utredningen *Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg till lärarutbildningen mot yrkesämnen (SOU 2008:112)* föreslår fler ingångar till yrkeslärarutbildningen än vad som finns idag. Utredningen har tillsatts p.g.a. den svaga rekryteringen av yrkeslärare till gymnasieskolan. Utredningens förslag innebär att istället för som idag, krav på en treårig yrkeslärarutbildning, öppnas även möjligheten för en person som saknar högskoleutbildning eller annan eftergymnasial utbildning, men som av Skolverket bedöms vara behörig till yrkeslärarutbildning, kunna komma in på en sådan omfattande 90 högskolepoäng, dvs. 1,5 år.

Möjligheten öppnas även för dem som saknar högskolepoäng men som har en annan, minst 60 veckors, eftergymnasial utbildning. Utredaren exemplifierar sådan eftergymnasial utbildning som KY-utbildning eller påbyggnadsutbildning inom vuxenutbildningen.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 2 februari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

En hållbar lärarutbildning (SOU 2008:109)

Stadsledningskontoret är i huvudsak positiv till utredarens förslag om en ny struktur för lärarutbildningen och utbildningarnas innehåll.

De blivande lärarna för grundskolans tidigare år föreslås återigen undervisa i samtliga ämnen, utom de praktiskt-estetiska, i treårsintervaller. Stadsledningskontoret saknar en analys av effekterna av förslaget till stadiindelning av lärarutbildningen. Utredningen skulle vara förtjänt av en jämförelseanalys av olika alternativa inriktningar inom framför allt grundlärarutbildningen. Stadsledningskontoret anser även att en inriktning uppdelad i förskoleklass – åk 3, åk 3 – 6 och åk 6 – 9 eventuellt skulle kunna ge en större flexibilitet, högre anställningsbarhet och en bättre anpassning till grundskolornas nuvarande organisering.

Stadsledningskontoret anser vidare att möjligheten att komplettera lärarutbildning för behörighet till nästa nivå saknas eller inte är tydligt påvisad i utredningen.

Stadsledningskontoret välkomnar att kraven för verksamhetsförlagd utbildning skärps. Det är bra att alla studenter ska garanteras verksamhetsförlagd utbildning inom sin utbildningsinriktning. Det är dock viktigt att det säkerställs att det finns tillräckligt med platser inom de olika inriktningarna och att tillräckligt antal skolor ansöker om att få vara fältskola. Den föreslagna ersättningen på 1 300 kr per studerande och praktikvecka skulle innebära en ersättning vid en verksamhetsförlagd utbildning omfattande 30 högskolepoäng på 26 000 kr per studerande. Detta är en väsentlig och välkommen höjning av ersättningen till skolhuvudmännen som avlöser en situation där skolhuvudmännen istället skjutit till kommunala medel för att finansiera den verksamhetsförlagda utbildningen. Kontoret anser att förslaget är ett steg i rätt riktning men att det bör konkretiseras och förtydligas ytterligare, så att bland annat ersättningsfrågan får en långsiktig och fungerande lösning.

Stadsledningskontoret anser att fortbildning är viktig samtidigt som arbetsgivaransvaret för fortbildningskostnaderna måste vara rimligt. Kontoret tillstyrker utredarens förslag om att ett system för kvalitativ och kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling för lärare ska utredas vidare och att även organisations- och finansieringsfrågorna ska ingå. Detta är inte minst viktigt för de insatser som måste genomföras för redan yrkesverksamma lärares behörighet.

Kontoret har i sitt tidigare remissvar på utredningen om legitimation anfört att kostnaderna för nödvändig kompletteringsutbildning för nu verksamma lärare undervärderats eller inte alls beräknats. Kontoret menar att dessa kostnader närmare måste utredas och att en finansiering av dem måste anvisas.

Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg till lärarutbildningen mot yrkesämnen (SOU 2008:112)

Stadsledningskontoret är positiv till utredarens förslag om förändrade sökvägar till lärarutbildningen mot yrkesämnen i sin helhet. Kontoret anser att förslaget är resurseffektivt ur både ett samhälls- och individperspektiv då det ökar rörligheten på arbetsmarknaden och tar tillvara den kompetens som redan finns i samhället.

En stor grupp hantverksyrken tenderar att vara konjunktur känsliga. Att underlätta för dessa yrkesgrupper att finna nya karriärvägar kan förhindra utslagning från arbetsmarknaden vid svikande konjunktur.

Stadsledningskontoret konstaterar att de av utredaren beskrivna kostnaderna som är förknäpade med förslaget framstår som rimliga. Det finns inget i förslaget som direkt innebär ökade åtaganden för kommunerna.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 12 februari 2009

1. att i huvudsak bifalla förvaltningens förslag till beslut
2. att därutöver anföra

Ingen annan faktor är tillnärmelsevis så viktig för skolan som en kompetent och engagerad lärarkår. En lärarutbildning av hög kvalitet, som attraherar de bäst lämpade studenterna till en framtid som lärare, är en avgörande förutsättning för Sveriges framtid som kunskapsnation. Det förslag till ny lärarutbildning som presenteras i föreliggande utredning svarar på en lång rad punkter mot behovet av en ny och bättre lärarutbildning.

Utredningen föreslår att de nya lärarutbildningarna för grundskolans lärare delas in efter årskurserna F-3, 4-6 och 7-9. Förvaltningen föreslår en annan indelning, med utbildning för 6-9-lärare istället för 7-9. Vår uppfattning är att utredningens

förslag om utbildning för skolår 7-9 ska ligga fast, främst med hänsyn till det djup som krävs i lärarens ämneskunskaper. Möjligheten bör dock finnas för lärarstudenter att genom ytterligare studier bredda sin lärarkompetens.

Utredningen föreslår också att en särskild förskolläraryt utbildning utformas på 3+1 år. Vi delar utredningens förslag i detta avseende. Förskollärarna fyller en avgörande roll som pedagogiska ledare i förskolan och vi behöver fler förskollärare. Därför krävs en rad åtgärder för att stärka förskollärarna i sin yrkesroll och öka yrkets attraktionskraft. Genom inrättandet av en särskild förskolläraryt utbildning förbättras förutsättningarna för detta.

Reservation anfördes av Roger Mogert (s), Per Olsson (mp) och Susanna Brolin (v), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtanden daterade den 19 och 22 januari 2009 har i huvudsak följande lydelse.

En hållbar lärarutbildning (SOU 2008:109)

Förvaltningen vill inledningsvis framföra sin huvudsakligen positiva inställning till utredarens förslag om en ny struktur för lärarutbildningen och utbildningarnas innehåll. Utredningens olika förslag avseende behörighet till lärarutbildning, lärarutbildningens struktur, innehåll och dimensionering bör öka utbildningarnas attraktivitet och leda till fler sökande per plats. Genom smalare utgångar kan även precisionen i de nya lärarutbildningarna öka när det gäller åldersrelevans och utbildningsinnehåll.

Förvaltningen anser även att möjligheten att komplettera lärarutbildning för behörighet till nästa nivå saknas eller inte är tydligt påvisade i utredningen. Förvaltningen anser vidare att bl.a. de kostnader som kommer att uppstå för behörighetskomplettering för nu verksamma lärare varken är tillräckligt belysta, kostnadsberäknade eller finansierade.

Lärarutbildningen ska utbilda lärare som utifrån de statliga styrdokument, bl. a. läroplanerna, bedriver undervisning. Förvaltningen menar att de övergripande fyra perspektiv som präglar läroplanerna även bör prägla lärarutbildningen. Utbildningen bör även präglas av ett vetenskapligt och kritiskt förhållningssätt och det övergripande perspektiv om informations- och kommunikationsteknik som utredningen föreslår. Förvaltningen anser att samhällsförändringen i samband med migrationen medfört att även ett multikulturellt- och flerspråkighetsperspektiv bör prägla lärarutbildningen.

Utredningen föreslår två nya yrkesexamen; grundlärarexamen och ämneslärarexamen, vardera med fyra inriktningar. Grundlärarna får en bred ämneskompetens för att undervisa i förskola, förskoleklass, fritidshem, och åk 1-6. Ämneslärarna får en smalare ämneskompetens med fördjupade ämneskunskaper för att undervisa i grundskolans åk 7-9, gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Förvaltningen anser att benämningen grundlärare inte är bra. Bl.a. kan man få felaktiga associationer till grundskollärare, vilket inte stämmer då ju ämneslärarna för åk 7-9 inte ingår i begreppet grundlärare. Förvaltningen föreslår, om inte en lämpligare benämning kan hittas, att istället en yrkeslärarexamen med de föreslagna åtta olika inriktningarna införs.

Denna utrednings förslag och även utredningen "Legitimation och skärpta behörighetsregler" (SOU 2008:52), kommer dels att medföra att lärare som idag är behöriga att undervisa på olika stadier och i olika ämnen inte längre kommer att bli det. Dels kommer, som ovan beskrivits, de kommande lärarnas utbildning inte att stämma överens med hur en del skolor faktiskt är organiserade. Förvaltningen har i sitt tidigare remissvar på utredningen om legitimation anført att kostnaderna för nödvändig kompletteringsutbildning för nu verksamma lärare undervärderats eller inte alls beräknats. Det gäller även denna utredning som ju ändå påpekar att fortbildning och kompetensutveckling blir ett instrument för att uppväga de prak-

tiska problem avseende nu verksamma lärarnas behörighet som kommer att uppstå. Förvaltningen menar att dessa kostnader närmare måste utredas och att en finansiering av dem måste anvisas.

Förvaltningen är positiv till de olika förslagen som syftar till en verksamhetsförlagd utbildning med hög kvalitet. VFU:n blir nu en tydlig utbildningsdel med en egen examination och betygssättning. Samtidigt vill dock förvaltningen betona vikten av att VFU:n utgör en integrerad del av hela lärarutbildningen och som inte lever ett eget liv. Den föreslagna höjningen av ersättningen till skolhuvudmännen är väsentlig och välkommen.

Utredningen konstaterar att de länder som har de mest framgångsrika skolsystemen får lärarna regelbunden och kvalitativ fortbildning och att detta område kraftigt behöver förbättras i Sverige. Skolhuvudmännen har här ett huvudansvar men också de fackliga organisationerna har här en viktig roll att spela liksom högskolor och universitet. Utredningen förväntar sig en framtida stark expansion inom området fortbildning och kompetensutveckling för lärare. Utredningens förslag i detta sammanhang begränsar sig till ett förslag om att hur ett system för kvalitativ och kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling för lärare ska organiseras och finansieras bör utredas närmare. Förvaltningen tillstyrker detta förslag.

Utredningen anser att en nyckelfråga för lärarutbildningens kvalitet och status som akademisk utbildning är dess vetenskapliga grund eller forskningsbas. Förvaltningen tillstyrker dessa olika förslag om förstärkningar av det utbildningsvetenskapliga området.

Som förvaltningen tidigare hävdade är bl.a. de kostnader som uppstår för kompletteringsutbildning av nu verksamma lärare inte beräknade. Förvaltningen anser att denna fråga bör utredas i särskild ordning och att en finansiering anvisas.

Yrkeskunnande (SOU 2008:112)

Förvaltningen tillstyrker utredningens förslag. Utredningens förslag innebär att istället för som idag, krav på en treårig yrkeslärarutbildning, öppnas även möjligheten för en person som saknar högskoleutbildning eller annan eftergymnasial utbildning, men som av Skolverket bedöms vara behörig till yrkeslärarutbildning, kunna komma in på en sådan omfattande 90 hp, dvs 1,5 år.

Möjligheten öppnas även för dem som saknar högskolepoäng men som har en annan, minst 60 veckors, eftergymnasial utbildning. Utredaren exemplifierar sådan eftergymnasial utbildning som KY-utbildning eller påbyggnadsutbildning inom vuxenutbildningen. Förvaltningen menar att det även finns annan utbildning än denna som bör vara relevant. Det kan t. ex gälla olika bransch- eller företagsspecifika utbildningar inom olika yrkesområden.

Utredaren föreslår att de Nationella programråd, ett för varje nationellt yrkesprogram, som föreslogs i Gymnasieutredningens (SOU 2008:27) betänkande även ska ha som uppgift att validera sökande till yrkeslärarutbildningen. Rådet ska även utfärda ett intyg där det klart framgår om den sökande kan anses behörig eller inte till yrkeslärarutbildningen. Genom denna konstruktion bedömer förvaltningen att kravet på både rättssäkerhet, d.v.s. en likvärdig bedömning av de sökande, och kravet på kvalificerade bedömare blir tillgodosett.

Utredaren anser att den beräknade kostnaderna är av mindre omfattning och marginell. Förvaltningen instämmer i denna bedömning.

RESERVATIONER M.M.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Roger Mogert (s), Per Olsson (mp) och Susanna Brolin (v) enligt följande

Det finns en fara med att försöka lösa alla de problem som återfinns i den svenska skolan genom att hitta problem och förändra lärarutbildningen. Det är oerhört viktigt att man på lokal nivå ger personal inom skolan tillgång till kompetensutveckling utifrån de lokala behov som finns på just den skolan och utifrån hur skolans värld förändras och utvecklas.

I förslaget till ny lärarutbildning framgår att utbildningen till förskolelärare förkortas och därmed förändras åt ett negativt håll jämfört med idag. Den pedagogiska och kunskapsmässiga utbildningen är lika viktig för förskolelärarna som för lärare inom senare delar av grundskolan.

Vi välkomnar Lärarutbildningsutredningens förslag till satsning på modersmål och utbildningsforskning men oroas av de minskade ämneskraven för lärare för yngre barn. Utredningen tar inte hänsyn till de som vetenskapen har visa; det problematiska med att lärare för yngre åldrar haft för lite ämneskunskaper medan lärare för högre åldrar haft för lite "lärarkunskaper". Vi vill se ett ökat fokus som gör att alla elever kan förverkliga sin potential, våra blivande lärare för högre åldrar, är inte främst i behov av mer ämneskunskaper utan snarare behövs ett ökat fokus på ledarskap och kommunikation. Det skulle också passa dagens komplexa skolmiljöer bättre.

Det är positivt med de förändringar som kommer att medföra att framtida lärare får en ökad kunskap om elevernas åldersadekvata behov utifrån bemötande och att hitta nya vägar till att stimulera deras lärande. Vi ser dock en fara med att det föreslagna systemet med fler ämnen riskerar att försvåra arbetet med arbetslag och klass- och årskursöverskridande arbete. Istället riskerar det att bli en återgång till skolans tidigare system med klasslärare och strikt stadiindelning, något som inte tar hänsyn till de krav på flexibilitet som ställs på dagens skola.

